

68

Jaime Roig, sj.

EL CREIXEMENT ESPIRITUAL

EL CREIXEMENT ESPIRITUAL

Jaime Roig, sj.

PRÒLEG	3
1. LA PERSONA A IMATGE DE DÉU	5
2. DECIDIR-SE, CLAU DE LA MADURESA HUMANA I ESPIRITUAL	13
3. LLEIS DEL CREIXEMENT ESPIRITUAL	18
4. ETAPES DEL CREIXEMENT ESPIRITUAL	23
5. CONCLUSIÓ: DE LA SANTEDAT DESITJADA A LA POBRESA OFERTA	28

Jaime Roig, sj., especialista en espiritualitat ignasiana, és professor a l'Institut de Teologia Espiritual de Barcelona. Ha publicat en aquesta mateixa col·lecció *La soletat* (núm. 25).

Aquest quadern compta amb la col·laboració de la Direcció General d'Afers Religiosos del Departament de Governació i Relacions Institucionals

Generalitat de Catalunya
**Departament de Governació
i Relacions Institucionals**

Edita Cristianisme i Justícia, Roger de Llúria, 13 - 08010 Barcelona
Tel. 93 317 23 38 - info@fespinal.com - www.cristianismeijusticia.net
Imprimeix: Edicions Rondas S.L. - Dipòsit Legal: B-31.803-2012 - ISBN: 978-84-9730-304-0
ISSN: 2014-6531 - ISSN (ed. virtual): 2014-6558 - Desembre 2012

La Fundació Lluís Espinal li comunica que les seves dades estan registrades a un fitxer de nom BDGACIJ, titularitat de la Fundació Lluís Espinal. Només es fan servir per a la gestió del servei que li oferim i per mantenir-lo informat de les nostres activitats. Pot exercir els drets d'accés, rectificació, cancel·lació i oposició dirigint-se per escrit al c/ Roger de Llúria 13, de Barcelona.

El creixement espiritual és la columna vertebral d'una vida espiritual, una vida tota ella conduïda per l'Esperit. Una existència arrelada en el misteri fontal de la santíssima Trinitat i desplegada en totes les dimensions de l'ésser humà i en les seves relacions amb els altres i amb la creació. Però el creixement espiritual és do i tasca, misteri de gràcia i de llibertat, arrelat en el més humà i animat pel diví que se'ns ha donat. D'aquí que teologia i antropologia vagin compassades en la reflexió i en el traçat dels camins per on es desenvolupa el creixement espiritual. Les pàgines que hi ha a continuació són una guia inigualable en aquest camí que ens toca recórrer si volem respondre a l'impuls de l'Esperit que ens habita.

Però les pàgines d'aquest estudi ofereixen una particularitat i novetat especials. Són obra d'autor. Darrere d'elles s'amaga amb la discreció que les avala, una persona, una història i una experiència que en són el segell de qualitat. En efecte, a través d'aquestes pàgines s'entra en contacte amb Jaime Roig del Campo sj, es connecta amb la sàvia experiència del seu magisteri espiritual d'una amplada esglaiadora, pel que fa a persones (formació de laics, religioses, religiosos i seminaristes, exercicis espirituals a una immensa gama d'exercitants...) i pel que fa a extensió geogràfica (Espanya, Amèrica Llatina...).

Jaime Roig, ara, en plena maduresa de la seva vida i ministeri, ens comunica, per un costat, la saviesa de la tradició i, per l'altre, ens atansa a la riquesa que brolla en l'ampli camp de l'experiència de Déu i del camí espiritual. La seva copiosa experiència està fecundada per la lectura mai interrompuda dels autors que formen la rica saba de la tradició cristiana oriental i occidental i de la contínua novetat que ell ha sabut detectar i amb la qual s'ha familiaritzat i ens ha enriquit. Roig és un notable explorador bibliogràfic, ja que ens sorprèn assenyalant autors i obres que en cada moment fan aflorar alguna novetat o alguna nova inflexió en el camp de la teologia espiritual.

El seu servei espiritual múltiple fins al límit de l'esgotament: exercicis espirituals, acompanyaments, cursos, jornades, etc., ha estat el lloc on ha deixat transparentar, i només transparentar, donada la seva notable modèstia i discreció, la qualitat evangèlica de la seva acció: gratuïtat, sentit de fe, capacitat d'escolta, disponibilitat constant, immensa capacitat d'adaptació a la gran varietat de persones i situacions. En tot moment: modèstia i senzillesa.

Entre els seus trets més personals hi ha l'humor manifestat en els jocs de paraules, en les anècdotes jocoses, en les frases ocurrents, que ens trasllada a la sàvia pedagogia espiritual de l'antiguitat cristiana del desert.

Recentment, un grup d'amics jesuïtes de Jaime Roig que, de diferents maneres havíem gaudit en anys passats del seu magisteri com a professor, mestre de novicis, instructor de tercera prova o formador –Verola, Raimat, Barcelona, Andorra, el Brull són topònims entranyables que evoquen el record del seu magisteri–, hem tingut la fortuna de poder gaudir d'unes fecundes sessions de seminari que ell mateix ha impartit sobre el tema que de forma molt sintètica, gràcies a la cura i al rigorós treball de Xavier Melloni, es recull en aquesta publicació.

Volem, doncs, que aquestes pàgines no siguin només una excel·lent oferta per a qui les llegeixi i reflexioni, sinó que aixequin acta de gratitud al mestre i a l'amic.

Josep Maria Rambla, sj
Seminari d'exercicis (CJ-EIDES)
Barcelona, desembre 2012

1. LA PERSONA A IMATGE DE DÉU

El fet que l'ésser humà no es basti, que no pugui arribar a la seva plenitud per ell mateix sense girar-se vers el Desconegut que el funda i el crida, es resumeix en aquesta afirmació fonamental de la fe: som creats, som *creatures*. Tenim tendència a juxtaposar *Creador* i *creatura*. Al contrari, hauríem de pressentir que les *creatures* no existeixen sinó és en Déu, en aquella voluntat creadora que precisament les fa diferents de Déu.

1.1. L'ésser humà com a *creatura*

Hem estat creats del no-res, diu la Bíblia (2Mac 7,28). El no-res, per definició, no és *alguna cosa*. És un concepte límit que significa que l'ésser humà no existeix per ell mateix, sinó que Déu és «el seu origen, el seu centre i el seu fi» (Màxim el Confessor), i li dóna «la vida, el moviment, l'ésser», com diu sant Pau als atenesos (Ac 17,28).

Al l'islam es diu que el primer crit del qui ha acabat de néixer i el darrer sospir de qui agonitza componen i proclamen el Nom diví. Potser aquesta seria una traducció existencial del nostre Crist Alfa i Omega. Viure no pot deixar de ser una celebració. Per això quan Alioixa Karamàzov intenta apartar el seu germà

Ivan del camí del nihilisme, li suplica que estimi la vida, que s'atreveixi a abandonar-se en aquest gran amor que hi ha en ell; únicament després tindrà la possibilitat de buscar el sentit de tot plegat.

Estimar la vida és pressentir aquesta gràcia primera que fa que no puguem existir sinó en Déu, perquè la vida és inseparable de la gràcia: «el Senyor-Déu va modelar l'home amb pols de la terra. Li va infondre l'alè de vida, i l'home es convertí en un ésser viu» (Gn 2,7). Aquesta visió és incansablement comentada per la Patristica: la gràcia increada, que és llum i foc, es troba implicada en l'acte creador mateix. L'home rep a la vegada la vida i la gràcia. La

gràcia resideix primordialment en el fet mateix d'existir. Gregori Nazianzè va més lluny quan parla, a propòsit d'això, d'un «doll de la divinitat». Per a ell, l'alè mateix de Déu, l'Esperit Sant, constitueix el principi de la nostra existència. No solament "incuba" les aigües originals, sinó que es concentra en l'existència personal de l'home, on culmina i se supera la vida universal.

Així, doncs, la vocació de l'ésser humà és convertir-se lliurement i conscientment en el celebrant d'aquest gran misteri. L'únic ésser humà veritablement natural és aquell que es reconeix *creatura* conduïda per la gràcia, cridada a la unió amb el seu Creador.

1.2. L'origen de la noció de persona: la teologia trinitària

L'ésser humà, en la seva condició de *criatura*, no és únicament una naturalesa creada. És també una existència personal. Creiem saber el que és la persona. Però el teòleg, quan examina el que diuen els filòsofs i els psicòlegs, té la impressió de que parlen només d'allò millor de l'individu i encara no de la persona. El misteri que hi ha en ella únicament pot fer-nos-el pressentir la contemplació de la Trinitat.

Tot està dit en la pregària sacerdotal de Jesús:

«Que tots siguin u, com tu, Pare, estàs en mi i jo en tu. Que també ells estiguin en nosaltres, perquè el món cregui que tu m'has enviat. Jo els he donat la glòria que tu m'has donat, perquè siguin u com nosaltres som u.» (Jn 17,21-22)

Els Pares van anomenar *hipòstasi* el Pare, el Fill i l'Esperit, cada un en la seva originalitat incomparable. I van anomenar *ousia* (substància) la seva identitat. *Hipòstasi* era un terme banal al qual van donar un nou sentit. No era un terme filosòfic, sinó que servia en la vida corrent per a designar una cosa, percebuda sobretot en la seva particularitat.

La lògica privada i individualista de la gràcia oposa i confon. En canvi, el dogma de la Trinitat suggereix la coincidència en la Font divina de la unitat absoluta i de la diversitat absoluta. El Tres, aquí és un nombre *meta-matemàtic* (Basili de Cesarea) que, sempre idèntic a l'U, significa la superació infinita de l'oposició, no per reabsorció en l'impersonal sinó en la plenitud de l'amor, segons una diferència transparent on cada Persona, lluny d'oposar-se a les altres, les *posa*. Cada una es mostra com una manera única de fer existir la mateixa Essència, de rebre-la dels Altres i de donar-los-la en aquest «Immòbil moviment d'Amor» del qual parla Màxim el confessor. És una espècie de dansa amorosa en la qual cada un es difumina perquè l'altre sigui plenament; i precisament gràcies a això, cada u també és plenament ell mateix.

Així, la Trinitat designa la «identitat dels Únics», on no solament hi ha plenitud, sinó que cada una de les Persones és font de l'existència personal en l'amor. Perquè propi és de l'amor tant unir com diferenciar.

1.3. Persona i naturalesa

El caràcter sobrenatural de la persona està expressat en filigrana en el dogma

de Calcedònia, on se subratlla la unitat de la humanitat i de la divinitat. Crist és veritable Déu i veritable home, és a dir, perfecte en la seva humanitat. Aquesta humanitat integral engloba el visible i l'invisible d'allò que és humà, és a dir, el cos i l'ànima *racional*. La paraula *racional*, *raonable*, tradueix malament el grec, que es refereix a l'Esperit com a límit superior de l'ànima, capacitat espiritual en què la naturalesa humana s'obre a l'Esperit. Crist és, doncs, d'una humanitat plena, feta d'una ànima espiritual i d'un cos. Tanmateix, no és una persona humana, ja que és el Verb encarnat, el Fill co-etern del Pare, i així, una persona divina. En altres paraules: en l'ésser humà, la persona no s'identifica ni amb el cos, ni amb l'ànima, ni amb l'esperit. Pertany a un altre ordre de realitat.

El pensament dels Pares i dels monjos del desert, tot i la influència del dualisme hel·lènic, ha romàs fidel al pensament bíblic que copsa l'home en una unitat que Déu transcendeix radicalment i que ell pot transfigurar plenament. La unitat psicosomàtica que subratllen avui les ciències humanes no ofereix cap dificultat al sentit cristià.

La veritable distinció és la que hi ha entre la naturalesa i la persona. La naturalesa pertany a l'interrogant: «Què és això?». Aquesta pregunta està en neutre, en el neutre del concepte. La persona transcendeix tota pregunta. No pot definir-se, és no conceptualitzable. La persona és «la irreductibilitat de l'home a la seva naturalesa», la persona és l'*irreductible*.

L'Orient no cristià redueix per l'ascesi, l'Occident postcristià ho fa a tra-

vés de les ciències. L'Orient arrenca metòdicament les pells mortes, còsmiques, biològiques, socials, psicològiques i reabsorbeix l'home en el transpersonal. L'Occident analitza metòdicament els condicionaments i espera la salvació de l'infrapersonal a partir de la cura psicoanalítica o de la revolució social.

D'igual manera que necessitem una teologia *negativa*, necessitem una antropologia *negativa*. L'ascesi de l'Orient no cristià i les anàlisis científiques de l'Occident són precioses: no ens diuen el que és la persona, però ens permeten comprendre el que no és. Per a pressentir el misteri de la persona, cal superar tot el seu context natural, tot el seu embolcall còsmic, col·lectiu, individual, tot el que pot ser copsat. Es copsa sempre la naturalesa, però no es copsa mai la persona. No es copsen més que objectes, encara que siguin objectes de coneixement. La persona no és un objecte de coneixement, tampoc ho és Déu. Com Déu, la persona és allò incomparable, inesgotable, «el que no té fons».

Es poden posar en filera individus, fer-los entrar en conjunts. La persona, en canvi, és sempre única. Esquinça tots els sistemes, perforant l'univers i deixa sempre una obertura.

Per a discernir el misteri de la persona cal portar el paral·lelisme entre teologia negativa i antropologia negativa més lluny. El Déu *sempre més gran* està no tan sols més enllà de tota afirmació, sinó també de tota negació. L'Abisme es revela com l'Amant que transcendeix la seva pròpia transcendència per venir a buscar l'«ovella perduda» –tota la humanitat i cada un de nosaltres– i fer-se per ella «pa de vida».

El nom propi del Vivent és un nom apropiat: l'amor es revela en la creu. La teologia negativa desemboca en la paradoxa del Vivent crucificat, de l'Inaccessible que es dona totalment, però que roman velat per la sobreabundància mateixa de la seva llum. Com més es troba Déu, més se'l busca. La participació introdueix en l'inesgotable reciprocitat de la Tri-Unitat.

Absent de les anàlisis de la raó per la sobreabundància mateixa de la seva llum, la persona es revela en l'amor. Més enllà de tots els coneixements que es puguin reunir sobre un ésser humà, l'obertura a la revelació exigeix pregària, atenció, en el límit, mort a si mateix: el coneixement de la persona és "desconeixement", nit translluminosa de l'amor.

Tenim contínuament la temptació de jutjar en lloc d'acollir. El botxí i l'amant pervers tenen això en comú: volen posseir una persona. Però només es posseeixen els cadàvers. El coneixement veritable de l'altre, és a dir, el seu desconeixement, exigeix a la vegada el risc i el respecte. Déu no ha conegut veritablement l'home sinó en la Creu. Una vulnerabilitat infinita és la condició d'aquest desconeixement en què, com més es coneix el conegut, més se'ns revela com a desconegut.

1.4. L'ésser humà a imatge de Déu

Els Pares, juntament amb els filòsofs de l'antiguitat, han subratllat que l'ésser humà uneix el visible i l'invisible, resumint en ell tot l'univers. Això no obstant, per als Pares, la veritable grandesa

de l'home no està a resumir l'univers, sinó a ser imatge de Déu. Gregori Nazianzè deia:

«En la meua qualitat de terra, estic aferrat a la vida d'aquí baix, però sent també una parcel·la divina, porto en mi el desig d'eternitat».

L'home és una existència personal, com ho és també Déu. No és una naturalesa cega, una roca o un arbre. Ha d'englobar, expressar i qualificar la seva naturalesa amb tota una consciència i responsabilitat, amb la qual ha de respondre a la crida de Déu. La imatge no és, doncs, quelcom en l'home: és a la vegada l'aspiració de la seva naturalesa i la llibertat de la seva persona.

Per als Pares, l'ésser humà ha de *personalitzar* l'univers; no fugir-ne, sinó salvar-lo comunicant-li la gràcia. Simultàniament, l'ésser humà ha de desxifrar humilment la *Bíblia del món*, ha de sotmetre's a tota vida per a fer-la créixer, expressant, afavorint, l'empenya secreta de la seva lloança.

S'imposa la pregunta: per què Déu ens ha creat tràgicament lliures, tràgicament responsables, donant-nos una càrrega tan pesada que ofrenem sense descans al peu dels ídols i dels inquisidors? La resposta de la gran tradició cristiana és unànime: Déu ha creat l'ésser humà lliure perquè l'ha cridat a la deïficació, a una condició divino-humana en la qual la seva humanitat transfigurada trobi la seva plenitud. Aquesta crida exigeix una resposta lliure. Allò simplement automàtic, allò merament animal és indigne d'una existència personal, que adquireix en la seva mateixa adhesió una responsabilitat total.

Per això Adam havia de passar per la prova de la llibertat, per a créixer en un amor conscient. Per això l'Amor sacrificial no pot revelar-se abans que el punyal d'Abraham hagi tret espurnes davant els ulls d'Isaac, ni abans que hagi ressonat el crit de Job invocant un Déu que transcendeix el seu propi poder. Per això, el Poble Elegit va ser un poble tossut, que va rebre el nom d'*Isra-el*, «força de Déu», després de l'enfrontament nocturn amb l'Innominat. Finalment, quan Déu va assumir el destí d'Isaac i el destí de Job, va venir d'amagat. Només el lliure amor de l'Home el pot reconèixer en un esclau crucificat, tatat de sang i d'escopinades. Tot i així, el Ressuscitat no s'imposa. Maria Magdalena el va reconèixer en el jardí amb un crit de fe i d'amor, i el deixeble estimat féu el mateix a la vora del llac. El Nostre Déu ve d'amagat, i la mateixa Església, en la qual l'Esperit ens integra al Cos Eucarístic del Ressuscitat, és un secret la santedat del qual ens està emascarada per tantes escòries històriques. L'home no pot estimar realment Déu si no és perquè també pot rebutjar-lo. El llibre clau de la Bíblia, des d'aquesta perspectiva, podria ser el Càntic dels Càntics, aquella llarga recerca mútua. Déu busca l'home, més que no pas l'home busca Déu.

1.5. El risc de Déu

El risc s'inscriu en el sùmmum de l'omnipotència creadora perquè només l'Amor vivificant pot crear un ésser viu lliure. L'omnipotència es realitza limitant-se. En el mateix acte creador, Déu es limita d'alguna manera, es retira per

donar a l'home l'espai de la llibertat. El cim de l'omnipotència revela així una impotència paradoxal. Perquè el cim de l'omnipotència és l'amor i Déu ho pot tot menys obligar l'home a estimar-lo. Entrar en l'amor suposa entregar-se sense protecció al pitjor patiment: al rebuig i a l'abandonament per part dels qui estimem. La creació està a l'ombra de la creu. L'Anyell de Déu, repeteix l'Apocalipsi de múltiples formes, està immolat des de l'origen dels segles.

L'amor de Déu és així l'espai de la meua llibertat. Si Déu no existeix, no sóc més que una parcel·la de la societat i de l'univers, sotmès als seus determinismes, en definitiva, a la mort. Però si Déu és l'amor crucificat, se m'ofereix una llibertat sense límits, una participació en la llibertat mateixa de Déu.

1.6. De la imatge a la semblança

Si bé Crist restaura i renova la nostra naturalesa, no pot fer-se càrrec de la nostra llibertat personal. La persona és un absolut que res, ni Déu mateix, no pot assumir i transformar. Déu no pot fer amb la nostra llibertat res més que intentar convèncer-la pel testimoni del seu amor. Per això s'encarna, pateix i mor per nosaltres, perquè «Ningú no té un amor més gran que el qui dóna la vida pels seus amics» (Jn 15,13). Per amor de l'home es buida, deixa entrar en ell tota la desesperació de la humanitat separada, fins al punt que una impensable escletxa s'obre entre Déu i Déu, entre el Pare i el seu Fill crucificat, com si el Déu moribund en la carn sobre la creu conegués l'estat més infernal de l'ateisme: «Déu meu, Déu meu, per què m'has

abandonat?» (Mc 15,34). La contradicció sense mesura del Déu vivent i del Déu crucificat testimonien a l'home que Déu és amor sense mesura; per això Màxim el Confessor i després Nicolau Cabasilas han parlat de *l'amor boig* de Déu. L'amor respon a l'amor i la llibertat personal ressuscita d'ella mateixa. En definitiva:

«L'home no cedeix sinó sota el pes de la humiliació extrema de Déu.»
(Màxim el Confessor)

A imatge de Déu, l'ésser humà es fa capaç d'estimar l'altre més que a ell mateix. No l'ha d'estimar més que la seva existència personal, ja que se'n ha dit: «estimaràs el proïsme com a tu mateix», sinó més que la seva pròpia naturalesa, més que la seva pròpia vida. L'home esdevé plenament una persona quan supera la seva pròpia naturalesa, donant la seva vida no solament pels amics, sinó pels seus enemics. Per això, segons l'starets Silvà de l'Athos, l'amor dels enemics és l'únic criteri infal·lible del nostre progrés espiritual.

Que l'ésser humà sigui a *imatge de Déu* significa que ho és a imatge de Crist. Únicament en Crist l'ésser humà troba la seva veritat. Només Ell és plenament l'ésser humà de les Benaurances, el pobre que es rep sense parar de les mans del Pare i la dolcesa del qual transforma la terra en Eucaristia. Ell és el *cor pur* com un llac de pau on cada persona descobreix el seu veritable rostre, el testimoni de la justícia envers Déu i envers el germà, contra tots els conformismes del poder i de l'orgull. Ell és el pacificador crucificat que dona la seva vida pels amics i ressuscita els seus

enemics. En el Ressuscitat, l'ésser humà descobreix el sentit de la terra i la finalitat de la creació. El rostre de Crist és inseparablement el rostre de Déu en l'ésser humà i el rostre de l'ésser humà en Déu. Ell és l'únic rostre que no es tanca mai perquè la seva transparència és infinita. Ell és l'única mirada que no petrifica sinó que allibera. Ell és el Rostre dels rostres, clau de tots els altres rostres.

En aquesta perspectiva de la divino-humanitat, Déu ha creat l'ésser humà. El destí sencer de la humanitat és cristològic. L'home i la dona incorporats a Crist pel baptisme tornen a convertir-se en imatge de Déu. Sota l'alè i el foc de l'Esperit, els toca recrear d'un mode personal, aquesta única i incomparable imatge i fer-la plenament semblant a Crist. «Déu s'ha fet portador de la carn perquè l'home pugui esdevenir portador de l'Esperit», diu Atanasi d'Alexandria. Només la unió de la nostra llibertat i de l'esperit, a través dels combats de l'amor, pot permetre'ns portar a plenitud la imatge en la semblança, donar el nostre propi rostre al Cos de Crist. L'Esperit i la llibertat van component a poc a poc la immensa comunió dels transfigurats a través de la qual la transfiguració universal, secretament realitzada en Crist, es manifestarà en la glòria. Déu ha obert en Crist a la humanitat els camins de la vida. Ara espera la lliure resposta de l'ésser humà, aquesta «novetat de l'Esperit» de la qual parla l'apòstol i que s'identifica amb tota existència veritablement personal, comunicant i creadora. La victòria definitiva sobre la mort, la metamorfosi definitiva, en el Regne, de la història i de l'univers, bro-

llaran, brollen ja de fet, de la pregària i de l'amor actiu dels homes que «respiren l'Esperit».

«Heus aquí que el Senyor ens ha donat el poder d'esdevenir Fills de Déu per tota l'eternitat: d'aquí endavant la nostra salvació està en el nostre voler.» (Màxim el Confessor)

1.7. Maria, naixement de la persona

El misteri de la imatge restaurada en Crist i el de la semblança conquerida per l'Esperit i la llibertat s'uneixen en la Mare de Déu, primera persona creada que ha portat la carn de la terra fins la incandescència del Regne. Nicolau Cabàsiles ha pogut dir que Déu, mentre no havia trobat una Mare, era com un rei a l'exili, com un foraster “sense ciutat”. Únicament perquè una jove, en la seva sobirana llibertat, ha acceptat l'anunci de l'àngel, Déu ha pogut fer-se carn, entrar en el cor de la seva creació, recrear el món des de l'interior del món. Perquè el cos no és res més que el món convertit en interior d'una persona i solament una persona podia reobrir en el seu cos l'Exiliat. Per primera vegada des del fracàs original, la nova Eva ha desnuat la tragèdia de la llibertat humana.

Ara bé, el misteri de Maria s'universalitza avui en l'Església del Sant Esperit.

«Crist neix místicament en l'ànima, prenent carn a través dels qui són salvats, fent d'una ànima que l'engendra una mare verge.» (Màxim el Confessor)

No es tracta exactament de la continuació de l'Encarnació, sinó de la seva actualització personalitzada per i en l'Esperit Sant. És el Crist qui ve, el Crist-humanitat i el Crist-univers, que es manifesta així progressivament. És idèntic al Ressuscitat, però el cep porta ara innombrables raïms d'on flueix el vi de la gran alegria. Crist, el Crist que ve, serà en un sentit nou el Fill de l'home. L'engendrem cada vegada que la imatge crística que ens fonamenta dóna fruit en una semblança personal segons l'eterna joventut de l'Esperit. Panayotis Nellas, teòleg grec contemporani, ha notat que en el curs dels segles molts ateus han exigint que l'home pugui convertir-se en Déu, però ningú no ha gosat pensar que l'home pugui engendrar Déu. Ja no són les multituds en marxa, ja no són els exèrcits a punt per a la invasió, ni les migracions innombrables –sempre moviments col·lectius–, els que decidiran el futur del món. És el diàleg secret de Déu amb una jove, perquè Déu vol revelar-se en la seva intimitat més personal, suscitant en ella la *resposta* que constituirà la nostra *personalitat*. És el sí de la nostra resposta el que ens fa persones. Aquest ser persones a partir de la figura de Maria té tres característiques.

1.7.1. Evolució: pas a l'oblació

Com Maria, un es converteix veritablement en *persona* passant de fora a dins. Sant Agustí ens parla de la seva conversió com d'una transició de fora a dins, una exterioritat que no era física sinó metafísica, que supera i transcendeix l'exterior físic. «Jo estava fora» vol dir que era un estrany a mi mateix, suportava la meua vida, era esclau de tot el

que se m'havia imposat pel meu naixement, obeïa els meus nervis, els meus humors, el meu temperament, les meves glàndules; jo no era el creador de mi mateix, no era ni una font, ni un inici, ni un espai, només era una cosa! En lloc de ser algú, era alguna cosa. Però la trobada amb Déu, el fer-me passar de fora a dins, m'ha fet passar d'*alguna cosa a algú*. És tot el meu ésser el que ha estat agafat des de dins i cap endins, vers aquest univers inviolable que escapa a tot constrenyiment i que és el que fa engendrar la Persona en el seu si, com Maria.

1.7.2. *Condició: la transparència*

La importància del sí de Maria va ser el seu radical do de si en la transparència. El caràcter inacabat de l'ésser humà és una crida a crear-se ell mateix en la seva dignitat i la seva grandesa. Si l'home roman obert a possibilitats infinites, és perquè està cridat no a suportar la seva vida sinó a donar-la. Aquest inacabament de l'home és una crida dirigida a cadascú: cadascú ha de fer d'ell mateix un bé comú, un bé universal.

Un escapa de l'esclavitud no fugint dels condicionaments, sinó fent-ne l'ocasió d'un do. Encara més: l'ésser humà ha de fer-se home per a expressar en la seva vida aquesta Presència que funda la seva dignitat, per a deixar transparent a través d'ell mateix aquest Bé infinit que és Algú.

És Crist qui ens revela aquest espai interior que hem de *conrear* en nosaltres mateixos; és Crist qui donarà un sentit a aquest espai interior mostrant-nos i re-

velant en la Trinitat Divina el sentit mateix de la nostra llibertat. Ell ens mostrarà que no ens podem realitzar sinó donant-nos totalment, fent-nos totalment transparents a l'Amor Eternal, fent-nos verges perquè tindrem amb nosaltres mateixos un contacte oblatiu, de la mateixa manera que Déu té amb ell mateix un contacte oblatiu, un contacte on es comunica en el do que constitueix el misteri de la seva vida íntima. La llibertat d'arribar a una oblació transparent és expressió del Regne.

1.7.3. *L'atenció al Regne interior*

«Maria guardava tot això en el seu cor» (Lc 2,19.51). D'ella naixerà Jesús, que està agenollat davant aquest Regne interior en què hem de convertir-nos. No hi ha altre Regne de Déu que la reialesa de l'Amor de Déu en el més íntim de nosaltres mateixos. I amb ell hem de fer història. Déu no pot complir aquesta reialesa sol. Si fos d'una altra manera, Jesús no estaria agenollat davant els seus deixebles. L'ésser humà no ha rebut mai tant d'honor. Però és necessari el nostre consentiment perquè s'obri aquest Regne interior. La llibertat humana no ha rebut mai una dimensió tan gran com en aquest agenollament del Senyor davant nostre. Aquest és el Veritable Rostre de Déu. La reialesa de Déu és tocar-nos per la seva Llibertat per suscitar la nostra. El nostre sí és condició en aquest matrimoni que Déu vol contraure amb nosaltres, aquest sí condiona que entrem en un món nou, desconegut, insospitat i meravellós.

2. DECIDIR-SE, CLAU DE LA MADURESA HUMANA I ESPIRITUAL

Més que una trajectòria lineal, la vida espiritual es presenta com un procés en espiral que assumeix progressivament totes les dimensions de l'ésser humà. L'Esperit de Déu penetra i transforma lentament les profunditats de l'ésser humà: la seva memòria, la seva intel·ligència, la seva llibertat, la seva manera de jutjar, de sentir, d'estimar, les seves relacions amb l'altre i amb el món.

2.1. Dinàmica de la vida espiritual

Noves experiències vénen a eixamplar el camp de la seva humanitat: la vida familiar, els estudis, l'amistat, l'adolescència, la professió, l'amor, la vida social i política...; i també la salut i la malaltia, l'èxit i el fracàs, l'abundància i la privació, l'envelliment i la mort.

Tot és una crida per a descobrir en aquestes noves terres la llavor de la Paraula de Déu. A mesura que s'obre el camp de les empreses humanes, l'Esperit planta també allà la creu de Crist. Per això l'experiència fonamental, l'eix de tota l'espiral, és l'experiència pasqual.

No es tracta solament de viure experiències noves, sinó sobretot d'aconseguir que el centre de gravetat de la pròpia personalitat es trobi transferit a Déu. La vida humana roman sent el que és: humana i inserida en el món, però cada vegada vivint-la més a partir d'un centre diferent i d'una altra font. L'experiència espiritual no fa sortir del món cap a Déu, sinó que fa estimar Déu i el seu proïsme amb el mateix amor que ve de dalt.

En aquesta perspectiva, la santificació de la persona es realitza en una doble dimensió: en l'acte pel qual Déu comunica la seva pròpia vida, el seu amor

i el seu perdó; i en la resposta i el consentiment de l'ésser humà. Les qualitats psíquiques condicionen el desenvolupament i l'exercici dels fruits de l'Esperit.

Un cristià és fonamentalment un ésser humà que confessa la seva fe, que és capaç de dir «jo» i comprometre's. La confessió de la fe no és una afirmació de fragilitat; és una declaració, l'expressió d'una seguretat trobada, d'una solidesa:

«I jo us dic: A tot aquell qui em recongui davant els homes, també el Fill de l'home el reconeixerà davant els àngels de Déu.» (Lc 12,8)

Aquest compromís per Crist suposa tres actituds:

1) Responsabilitat de la pròpia vida: fer professió de fe comporta un acte performatiu que em compromet i em presenta com a algú amb qui es pot comptar. Junts existim en la fe. Pronunciar-se així és fer-se capaç de dir «jo», de convertir-se en subjecte de la pròpia història i de donar a la pròpia vida la forma d'una resposta.

2) Consentiment al real: ser cristià implica comprometre la pròpia llibertat en la duració i en la realitat, sobreposant-se a l'idealisme dels grans sentiments que acaba conduint al desànim i a la culpabilitat paralitzant.

3) Fidelitat en la relació: viure en cristià suposa poder construir amb els altres relacions veritables, ni de dependència, ni d'instrumentalització; i haver adquirit la capacitat d'identificar-se en el seguiment de Crist amb aquells que la societat no reconeix: l'estranger, la vídua, l'orfe...

2.2. La necessitat d'elegir

Perquè tot això es doni, cal que prengui cos en la realitat i que es comprometi en una història. Per aquesta raó s'ha d'elegir, és a dir, renunciar a assaborir i posseir-ho tot. Elegir suposa tres coses: acceptar el lloc concret de l'encarnació, que ens vincula al mateix temps que ens limita en l'espai i en el temps; acceptar el compromís en el llarg termini, fet que va a contracorrent, perquè té primacia l'espontaneïtat, el que és transitori, l'immediat; i assumir la precarietat de les coses, sense deixar que ens corsequi la pregunta de què serveix comprometre's en un món tan inestable que ens fa construir sobre sorra.

Vivim aquesta precarietat amb por, amb una necessitat gairebé religiosa de trobar refugi. Passa el mateix amb el compromís amb les relacions humanes, les quals suposen superació de la decepció que sempre ens causa l'altre, l'acceptació dels límits propis i aliens per a assumir l'ambigüïtat que ens causa la diferència. Cal renunciar a la imatge ideal que ens hem format de l'altre. Hi ha qui no es compromet a fons en la relació amb l'altre per evitar decepcions. La maduresa consisteix en la capacitat de suportar sentiments ambivalents en aquestes relacions acceptant la diferència. Per a tot això és necessària l'experiència del perdó rebut i del perdó que es dona, base del desenvolupament de l'amor i d'una fidelitat viva. La mateixa pregària pot trobar-se travada o alliberada en l'àmbit de tots aquests processos psicològics.

Per la seva part, sant Pau exhorta a «discernir el que és millor» (1Te 5,21).

Això demana maduresa. Ningú no té la seguretat d'arribar a discernir el millor, sinó que moltes vegades ens hem d'acontentar amb el menys dolent, fet que ja és en si un avenç amb relació al que és dolent. Tot això ho anomeno *decidir-se*, i insisteixo en el “se”: el que importa és no decidir pels altres homes, sinó fer-ho per un mateix.

«I el que jo demano en la pregària és que el vostre amor s'ompli més i més encara, fins a vessar, de coneixement (*epignosei*, veritable ciència) i de sensibilitat (*aisthēsei*, tacte afinat), perquè sapigueu discernir allò que més convé. Així arribareu purs i sense ensopecs al dia que Crist ha de venir, plens dels fruits de justícia que rebem per Jesucrist, a glòria i lloança de Déu.» (Fl 1,9-12)

2.3. El creixement del desig (la *dilectio*)

Les paraules de Pau posen en relació la maduresa amb la vida espiritual. Estem en el pla del desig, de la *dilectio*. Un desig que ha de créixer més i més com a condició per a la transformació. Quan aquest desig creix s'esdevenen tres coses:

a) Es produeix l'adquisició d'una veritable ciència, que no és del tipus de les ciències exactes, sinó una ciència dirigida a la veritat, la veritat del subjecte, que capacita per a analitzar els comportaments i aplicar-se a si mateix el que es descobreix a l'exterior.

b) Aquesta veritable «ciència» (*epignosei*) no pot romandre al nivell nocional; ha de tenir la seva correspondència en el pla afectiu, en el registre de

la sensibilitat, allò que sant Pau anomena *aisthēsei*, tacte afinat.

c) Si es té aquesta veritable ciència i aquest tacte afinat, llavors se'ns concedeix discernir el millor i fer-nos autèntics. Aquesta facultat és un do notable. Un treball i un procés que fan autèntic per a produir un fruit: una decisió.

Faria falta, doncs, adquirir aquesta “ciència veritable” —no imaginària—, la qual es recolza en l'afectivitat, en allò que anomenem el *tacte afinat*. Això permet alliberar el propi desig per a prendre una decisió que sigui ferma i que sigui per a major glòria de Déu. Aquest caràcter cert i encertat del discerniment que demana una decisió personal es concreta sempre en un context situat. Per a arribar-hi, no ens hem de separar del món, perquè el món és el lloc on aquest procés pot produir-se, altrament, el moviment no passa per la realitat sinó per “un altre lloc” imaginari.

2.4. Una ciència interior

Discernir, doncs, consisteix en una ciència interior, no en un coneixement que tingui les causes i les conseqüències en objectes externs. D'aquesta classe de ciència se'n parla molt poc en el nostre món modern. Les característiques d'aquesta ciència interior són les següents:

a) En primer lloc, la seva universalitat. Abans de ser una qualitat cristiana, el discerniment ateny tot ésser humà. Totes les persones han de fer constantment eleccions, optar entre diversos possibles. Governar és elegir; i elegir és descartar, per a poder-se fixar en una cosa. Considerant el discerniment com

el fenomen més universal que hi pugui haver, també podem parlar de constreïment del que és real: la realitat no es pot canviar per reial decret, sinó que ens condiciona.

b) Decidir-se en una conjuntura singular i única és escollir en funció d'uns valors i introduir en la xarxa del «determinisme de les coses» un fet nou. Aquest fet nou és una modificació en el bloc compacte del determinisme. Reflexionar sobre el *decidir-se* és intentar comprendre la novetat que introdueix aquesta decisió. Un decideix sempre en una conjuntura singular i única. La situació no pot ser mai la mateixa, les dades canvien constantment i quelcom de la situació es propi de cada un.

c) Per a discernir, cal saber sobre què es discerneix, cal destacar l'objecte de discerniment. Discernir, decidir-se, suposa primerament identificar. Per això és necessari un procés de percepció afinat, que consisteix a adonar-se de la naturalesa i valor de cada element en joc. Discernir és, doncs, també, desenredar, destacar un objecte o actuació. Cal avançar contra les il·lusions i les representacions, o millor, cal avançar a través d'elles.

2.5. Entre la distància i la confusió

En tota decisió s'ha de distingir dos nivells: el coneixement i l'acció. Discernir és evitar la *fusió*, que té relació amb el coneixement, i la *confusió*, que té relació amb l'acció. La *fusió* prové del rebuig a identificar, a percebre el que és diferent perquè és molt dolorós esdevenir un mateix. La *fusió* no permet el discerniment perquè ofega en un tot

el que està a punt de determinar-se. La confusió, en canvi, està més en relació amb l'acció en la mesura que es manifesta com una fugida endavant. Prendre una decisió costa; més val anar fent sense reflexionar gaire. Aturar-se seria dolorós, obligaria a mirar massa coses. Actuar es converteix llavors en el valor suprem, sense que hi hagi cap mena de reflexió.

Convertir-se en adult és aprendre a decidir i a decidir-se. El nen no identifica els objectes, sinó que busca la totalitat. L'adolescent comença a identificar les coses, però no pot agafar-ho tot. L'adult, si no és un etern adolescent, aprèn a decidir-se per una cosa determinada i no per una altra, i sap mantenir-se ferm en la seva elecció.

2.6. Un context situat

Tota decisió està situada en un context. Ni està a plena llum ni totalment a les fosques, sinó que es tracta d'un joc contrastat de llum i fosc. Es tracta de la dansa de la creació, del món i de mi mateix (cf. 2Co 4,6). El Déu creador és el mateix Déu que un s'esforça a conèixer interiorment. La creació a partir de les tenebres —«Que es faci la llum»— continua en el joc de tenebres i de llum a l'interior de l'ésser humà.

Cal començar comptant amb el pes de la història personal. Sóc el producte d'una història abans de produir una història. Cal recordar, també, que la llibertat és la necessitat compresa: no hi ha llibertat si es tanquen els ulls a la necessitat.

Després comptem amb el diàleg amb els altres, la llum de la paraula in-

tercanviada. Hem de deixar que la meua història personal sigui mirada per l'altre i, per això, hem d'aprendre a parlar.

En tercer lloc, hem de tenir en compte el xoc dels esdeveniments. La dificultat no està a voler decisions que envoltin o esquivin els fets, sinó que cal convèncer-se que és a partir dels fets que cal prendre les decisions.

Finalment, hem d'assumir el coratge de prendre decisions. El món actual és ple de comentadors de l'acció dels altres, però entre el que comenta les

decisions dels altres i el que pren una decisió per ell mateix hi ha una frontera important. El coratge no és el mateix en tots dos casos. Comentar amb intel·ligència no és fàcil, però decidir-se és entrar en un univers moral contrastat, un lloc personal i conflictiu.

Es fa necessari gestionar l'alternativa i sospesar les decisions que han de ser confirmades en el temps. Importa saber donar temps al temps. Això només ho pot viure una persona que accepti ser present a si mateixa.

3. LLEIS DEL CREIXEMENT ESPIRITUAL

A partir de les diferents eleccions i decisions que anem prenent es va donant el creixement espiritual. Parlar d'aquest creixement és important en el context cultural actual, ja que es privilegia l'instant respecte a la duració; es fomenta l'experiència immediata, la seva intensitat, la seva sinceritat sobre l'experiència reflexionada, preparada i rellegida. Ara bé, no es creix fora del temps assumit i llarg, de la paciència acceptada. El context actual afavoreix més la multiplicació d'experiències diverses que l'avenç. Tot això té les seves conseqüències en el pla espiritual, ja que es dona primacia a l'experiència emotiva, a la seva calidesa i a la seva intensitat, amb una tendència més o menys conscient a cercar la repetició d'aquest tipus de sensacions, però aquesta no és una experiència madura. I això és greu, perquè a vegades la intensitat mateixa de l'experiència emmascara el rebuig a créixer tant per part dels grups com de les persones.

3.1. La crida al creixement

La primera paraula de Déu a l'ésser humà és una crida a *créixer*: «Sigueu fecunds i multipliqueu-vos, ompliu la terra i domineu-la» (Gn 1,28). Aquesta crida s'inscriu en la benedicció de Déu sobre totes les coses, benedicció donada a tota la creació perquè creixi. Es podria dir que Déu, sent-ho tot, ha renunciat a

ser-ho tot perquè *l'altre* existeixi, perquè davant seu hi hagi aquesta alteritat, que ha volgut lliure, cridada a unir-se a ell en la llibertat de l'amor. I es pot dir que, en el seu acte creador, Déu no té més que un projecte i un desig: el creixement de l'home en la llibertat i en l'Aliança.

Tota la història de l'Aliança està marcada per intervencions de Déu per

a salvar la vida, fer-la triomfar dels poders de la mort. Així, després del diluvi, en el moment de l'èxode o del retorn de l'exili, Israel és cridat a créixer en la justícia i la fidelitat, i els poders de la mort no podran ofegar mai el seu creixement. Déu intervindrà en el cor de les llars estèrils per donar vida: en el ventre de Sara i d'Anna; en les angories de l'exili per suscitar un alliberador; en la nit de Betlem per donar al món la seva Llum... Sobre Jesús, la primera paraula que diran els Evangelis és que creixia en estatura i en saviesa davant Déu i davant els homes (Lc 2,52). Dir això és molt més que donar una nota edificant destinada a elogiar una família santa; es tracta més aviat d'un anunci profètic que situa Jesús en la línia dels fidels de l'Aliança, aquells justos que creixen com l'arbre arrelat a la vora del riu (Salm 1). Els Evangelis descriuran la missió de Jesús, des del Baptisme fins a l'Ascensió, com el pelegrinatge de la llum que s'ha aixecat sobre el món, que ha crescut, que es va velar per un moment, abans de triomfar definitivament sobre la nit durant la setmana de Pasqua.

La Paraula de Déu és presentada com una llavor sembrada i cridada a créixer i a donar fruit (Lc 8). I el Regne de Déu és comparat al llevat que fa pujar la pasta, al fruit que madura, a la xarxa que s'omple, a la sala de noces on es presenten els convidats, a la ciutat que s'edifica... L'Esperit és qui, en l'Església, multiplicarà el pa, la paraula, el perdó i la pau. Totes aquestes imatges evocuen el creixement. En conseqüència, el primer sí de l'home a Déu, el més fonamental, és un sí a la vida, al creixement.

Créixer és la nostra primera vocació cristiana: dir sí a Déu dient sí a la vida, al creixement. Però aquesta vocació no és res obvi ni espontani:

- Israel dubta davant la prova del desert i li dona per enyorar la seguretat de la servitud (Nm 14; Ex 16).
- Pere dubta en caminar sobre les aigües, en afrontar els poders del mal enmig dels quals està cridat a ser pescador d'homes (Mt 14,22).
- Nicodem queda torbat davant la crida a renéixer de l'aigua i de l'Esperit (Jn 3).
- El jove ric rebutja abandonar la carcassa protectora de les seves riqueses humanes i espirituals per a arriscar-se en l'aventura del creixement. Es quedarà amb els seus bons desigs d'adolescent (Lc 18,19).
- Al nostre voltant, homes i dones multipliquen els seus esforços per no haver de créixer.

Per por de créixer, molts es refugien en la neurosi o en la malaltia, romanent infants, fent-se bressolar, repetint els gestos i les actituds del nen o de l'adolescent. Per por de créixer, altres es refugien en la llei. D'aquí vénen els integristes, els sectarismes, els legalismes, que són fonamentalment pors de créixer. Es refugien en el somieig o la violència per esborrar el que és real en el somni o fer-ho malbé en la violència, dues maneres antitètiques de rebutjar encarar-se amb la realitat, de rebutjar créixer.

Créixer és sempre un risc, una elecció. Requereix abandonar l'etapa a la qual s'havia arribat i córrer el risc d'allò desconegut.

3.2. Les lleis del creixement

3.2.1. *Créixer en una relació*

No es creix sol. Es creix en una relació responnent a una crida, donant fe a una paraula. Un nen no es fa home si no és responnent a la paraula dels seus pares que el motiven a créixer, a entrar en relació amb els altres. Donant confiança a la paraula dels seus pares, el nen entra en la societat dels homes.

S'ha arribat a dir que les edats de la fe coincideixen amb les edats de la relació: capacitat de fe adulta i de relació adulta es donen la mà. Cada un de nosaltres reproduceix en la seva relació amb Déu els trets de la seva relació amb els altres: possessivitat o oblativitat, agressivitat o confiança.

Créixer en la fe és créixer en l'amor, i l'amor no creix sinó superant el context fusional o narcisista del néixer. El desig de fer de dos un de sol, per la por a estar o sentir-se sol. Estimar només pel desig de ser estimat... Però l'amor només mereix aquest nom quan tendeix a superar aquest clima fusional per convertir-se en amor de l'altre per ell mateix, en el respecte i l'acceptació de la seva diferència.

El mateix cal dir de la relació amb Déu. Trobar Déu és una aventura plena d'imprevistos en què és necessari acceptar constantment perdre aquell que es creia haver trobat. I és el desig mateix de Déu, si és profund i vital, el que em conduirà a fer l'experiència de l'absència de Déu. La fidelitat a les exigències de l'amor és la que condueix els místics a l'experiència de la nit. Créixer en una relació és acceptar les morts que la trobada amb l'altre em fa viure.

3.2.2. *Créixer en una història*

No hi ha creixement si no és en el temps acceptat, reconegut, dominat, en el rebuig de l'immediat i en la contenció de voler-ho tot aquí i ara. És cert que el present és el lloc de la conversió. «Avui és el dia de la salvació», però el present no té un sentit cristià si no se'l posa en referència a un passat de gràcia i si no se l'obre a un futur de promeses. Per a créixer en l'Esperit, cal viure el present en l'acció de gràcies i en l'esperança o, si es vol, cal viure les tres formes del temps: passat, present, futur en el memorial, l'acollida i l'esperança.

El passat viscut com a memorial

La tradició espiritual unànime ha subratllat la importància de la memòria: «Maria conservava tot això en el seu cor» (Lc 2,51). El memorial està en el cor de la fe d'Israel: fer memòria dels dons de Déu, reconèixer Déu com Aquell l'amor del qual ens precedeix sempre, rellegir la vida com a objecte de la benedicció de Déu, admirar-se d'existir en la gràcia i la benvolença de Déu. Es tracta de descobrir el present en aquesta continuïtat dels dons de Déu per anar comprenent i assimilant la veritat, la novetat i l'originalitat.

El creixement comença amb la memòria. Això és així per als individus i per als pobles, tant en el pla cultural com en el pla espiritual. Sense aquesta voluntat de recollir i conservar els dons de Déu, no hi ha progrés espiritual possible. La tradició cristiana dona testimoni d'això, i és la raó del naixement d'un gènere literari propi: l'autobiografia espiritual. Agustí, Ignasi de Loiola, Teresa

de Jesús i tants altres, cedint a peticions o pressions fraternals, van acceptar relligir la seva vida sota la mirada de Déu. La memòria del passat ha suscitat en ells l'acció de gràcies, i el que es podia haver quedat en una simple autobiografia personal, es converteix en un cant de lloança a la misericòrdia de Déu, el *Magnificat* de la seva vida.

El present acollit en la fe

Se'ns demana que acollim aquest present que el memorial inscriu en la continuïtat dels dons de Déu tal com és, amb els seus límits i condicionaments. No hi ha enemic més insidiós del creixement humà i espiritual que l'idealisme i els seus refugis imaginaris. Se somia la pròpia vida en lloc de viure-la, se situa sempre l'essencial en un altre lloc o en el demà. Se somien canvis, tornar a començar des de zero, en lloc de viure l'avui de Déu. La veritat del creixement espiritual es reconeix en la capacitat de cada un per a afrontar la realitat tal com és. La realitat és el meu entorn humà en totes les seves dimensions: la meua personalitat, amb tots els seus components, el meu ambient vital o l'Església en la qual estic cridat a acollir l'Evangeli.

La realitat són també els meus límits i el meu pecat. No anem cap a Déu tot i les faltes, sinó amb les pròpies faltes. No hi ha creixement veritable que no passi per la humil acceptació dels meus límits i del meu pecat. L'Esperit ens pot aconseguir en els nostres somnis, però serà sempre per retornar-nos al quotidià de la nostra vida i tot el que ens desvia d'aquest quotidià ens desvia de l'Esperit de Jesús.

Tot això suposa afirmar també que no hi ha creixement a contracorrent dels signes dels temps en comunió amb els sants. S'ha abusat d'aquesta noció dels *signes dels temps* oblidant que es tractava de crides de l'Esperit. On reconèixer-los millor que en la familiaritat dels sants d'una època? D'aquí la importància, per a créixer, d'acollir el present a partir del corrent de santedat que marca una generació i de les convergències que expressa. ¿No es podria dir que la santedat del nostre temps es reconeix en un esforç particular per unir lluita i contemplació, combat per la justícia i testimoni de la fe, ésser i comunió?

El futur esperat en l'esperança

La trobada amb Déu obre sempre a una promesa, a un futur. Això suposa un risc, una ruptura. No hi ha creixement sinó en l'acceptació del risc d'una partença. S'ha d'abandonar alguna cosa per a un futur esperar i esperar en la fe. Ens cal abandonar-nos sempre a un do i a un deixar fer. Hem d'acceptar perdre la pròpia vida per a trobar-la. Tota experiència, per feliç i totalitzant que sigui, no és més que un punt de partida per a una nova recerca, una nova partida.

El Déu que dóna sentit a la meua vida, el Déu que és llum i força, el Déu amb qui em vaig trobar... esdevindrà el Déu absent que cal seguir buscant per a trobar-lo millor. Aquesta absència no serà un tornar a abans de la trobada, serà una crida a anar més enllà. És a dir, que no hi ha creixement espiritual si no és a través de crisis i ruptures... perquè només en elles i a través d'elles és com ens podem obrir al futur de Déu.

L'horitzó de les promeses és sempre davant nostre, però estem permanentment temptats de reduir-lo a l'horitzó de

les nostres esperances i els nostres desigs, estrets i limitats encara en la seva mateixa generositat.

4. ETAPES DEL CREIXEMENT ESPIRITUAL

Des de la Patrística, la tradició espiritual ha identificat el creixement espiritual en tres etapes, les quals, encara que puguin semblar molt lineals, tenen el mèrit d'il·luminar punts essencials.

4.1. Les tres vies

4.1.1. *Purificació*

Créixer és fer-se lliure de tot el que pot ser impediment interior (allò que els autors anomenen les «passions de l'ànima»). Passions egoistes, passions tristes (el ressentiment, l'enveja...), passions dominadores (l'orgull, la fam de poder). Cal morir a la pròpia ansietat i passions perquè neixi l'home nou. Aquesta ascesi purificadora està essencialment orientada a un nou naixement, un creixement, una resurrecció. Alliberar per a la vida, per a l'amor, per a la plenitud esperada. És des de l'origen i es manté en la seva prioritat essencial: asceti de resurrecció.

4.1.2. *Il·luminació*

No hi ha creixement si no és en una relació, en resposta a una crida, a una paraula. Tot creixement espiritual suposa, doncs, la familiaritat amb Crist, retrobat en el testimoni dels Evangelis. L'Esperit en què volem creure és l'Esperit de Jesús: el que ha restat en ell, i s'ha manifestat en les seves paraules, gestos i actituds. Ens hem d'haver impregnat d'aquest Esperit per a poder-ne viure gairebé naturalment, discernint en tot el que Jesús hauria dit i fet.

La paraula 'il·luminació' expressa bé aquest valor transfigurant de la meditació de l'Evangelí que configura Crist. No hi ha creixement espiritual sen-

se aquesta llarga mirada sobre l'Evangeli en què el nostre esperit s'ofereix a la irradiació de l'Esperit manifestat en la Persona de Jesús.

4.1.3. *Unió*

L'horitzó de la via espiritual és la unió en l'amor. Horitzó desitjat i mai no assolit en cap de les etapes anteriors, que els dona sentit sense esborrar-les, que les constitueix en la seva veritat. Si es perd de vista, ascesi i contemplació corren el risc de pervertir-se, de convertir-se en tècniques de domini d'un mateix orientades cap al desenvolupament del jo. Quan en un context cristià es parla d'unió amb Déu, de via unitiva, cal precisar immediatament que es concep aquesta unió des d'una perspectiva trinitària. Es tractarà d'una unió de tipus sponsal i no fusional, en el reconeixement i el respecte de les diferències. En el cor de la unió mística més fonda, Déu roman Déu i l'home, home. Com en la comunió perfecta de les persones divines, el Pare roman el Pare i el Fill, el Fill. Ni fusió ni absorció.

En presentar aquest esquema en tres etapes, la tradició ha subratllat allò que hi havia de lineal i abstracte en el creixement espiritual. Amb tot, també ha tingut en compte que es tractava més d'etapes integrades que d'etapes successives: la purificació continua present, però ho fa sota altres formes, en el mateix cor de la unió, i la unió ja és present en els primers estadis. Amb tot, aquest esquema no és exclusiu, ja que molts místics es van estimar més altres formes d'explicar-ho potser més complexes i matisades, com «las Siete Moradas» de santa Teresa, la successió

de nits actives i passives en l'ascensió del Mont Carmel de sant Joan de la Creu, o les mateixes quatre setmanes dels Exercicis ignasians. Aquests presenten un recorregut que no és lineal sinó dialèctic, centrat en la decisió lliure, preparada i acompanyada. Sant Ignasi subratlla el caràcter pasqual del creixement espiritual: passa per mort i resurreccions, represa constantment, i per això és creixement en l'Esperit.

4.2. **Altres perspectives**

4.2.1. *Rebre's de l'Altre*

L'home és un ésser de desigs, segons el text: «Ningú no pot venir a mi si el Pare que m'ha enviat no l'atreu» (Jn 6,44). En aquesta perspectiva, rebre's de l'Altre és, d'alguna manera, viure la vocació més profunda de l'ésser humà. L'home és atret per Déu, i ho és perquè és creat i recreat per Ell. Està marcat per aquestes dues dimensions de creació i filiació, en què la segona explicita el sentit ple de la primera. Així, viure la pròpia vocació és viure segons el que un és; o cosa que és el mateix, viure la pròpia existència com a donada i salvada que es rep d'un altre, que té en l'Altre l'origen. És dur per a l'ésser humà renunciar a posseir la seva existència per a viure-la com a radicalment rebuda de Déu. Radicalment significa reconèixer en l'arrel del seu ésser un origen que no és un mateix. Entrar en aquesta actitud és viure el que la tradició espiritual anomena abnegació: poder negar ser l'origen d'un mateix; és a dir, exercir una negació que afecta el domini de les il·lusions i de les pretensions que impedeixen a l'ésser humà

viure segons el que és. Si desitgem fixar el lloc que Déu ens dóna, cal que visquem essencialment aquesta actitud, que és la font i la condició del nostre creixement. Aquest és el sentit més profund de l'abnegació, un sentit radicalment positiu: no «renunciar a si mateix», sinó «negar-se a si mateix». L'abnegació no consisteix a prendre actituds d'aixafament o de dimissió, sinó que afecta la manera d'existir, de relacionar-se amb la pròpia existència. Més que negació de si, és negació de la pretensió de ser el propi origen.

L'abnegació incideix també en la recreació, és a dir, en la manera de relacionar-nos amb la salvació. En renunciar a fundar-nos per nosaltres mateixos, a justificar-nos, reconeixem que només la unió amb Crist ens allibera. El progrés espiritual ens fa seguir aquest camí: renunciar a pretendre justificar-nos per nosaltres mateixos i reconèixer —aquesta és la confessió de fe— que únicament Crist ens justifica.

4.2.2. Créixer en fe, esperança i amor

La major part de nosaltres hem rebut la fe a l'interior d'una tradició. Per a créixer, hem de passar d'aquesta tradició rebuda a una fe personal, a la trobada de Jesús com algú que es dirigeix a nosaltres en una crida personal que va més enllà de la tradició rebuda. Aquesta trobada ha relativitzat sovint els nostres costums i llenguatges passats, que se'ns han quedat curts respecte al descobriment que acabàvem de fer.

És el que va poder passar en la nostra joventut o en la vida religiosa en un moment d'impuls carismàtic. L'Església

sia sencera ha pogut viure alguna cosa semblant en ocasió del Concili Vaticà II. En la vida espiritual hi ha sempre, en un o altre moment, puntes carismàtiques que relativitzen tota la resta. Però aquesta etapa no és l'última; la fe adulta és la que, a partir d'aquesta apropiació personal del misteri de Crist, redescobreix a un altre nivell el seu pes d'experiència i de saviesa.

Una evolució anàloga es descobreix en l'àmbit de l'esperança. És normal i bo que ens adherim als dons de Déu, a la plenitud de sentit que Déu porta a la nostra vida, allò que la tradició espiritual anomena consolacions divines. Però el progrés espiritual ha de conduir a buscar Déu per Déu, més enllà de tota consolació sentida, amb l'única preocupació d'estar disponible a la seva voluntat. Es tracta que no hi hagi altre desig que poder-ho remetre tot, en la vida i en la mort, a les mans de Déu en un acte de fe i esperança tan total com sigui possible. Aquest missatge, que és el que ens han deixat els místics, cal reescriure'l avui en un context cultural que privilegia la recerca de la felicitat personal. L'experiència espiritual pot ser desitjada per la seva tonalitat emocional, per les consolacions que porta: ambient càlid de la pregària, multiplicació dels testimonis amb forta coloració afectiva... Si bé un clima d'aquest tipus pot ajudar a la conversió, no permet créixer espiritualment, ja que implica la recerca d'emocions semblants i ofega l'esperança, l'obertura al futur, en la repetició de les consolacions rebudes.

Trobem el mateix moviment de mort-resurrecció en l'àmbit de l'amor-*caritas*. Aquest tipus d'amor s'encarna

en l'atenció a un rostre particular: tal persona o grup. L'entrada en la vida religiosa correspon a una etapa d'universalització: la caritat està cridada a prendre el rostre d'una missió rebuda. Però aquesta crida comporta un perill: quedar-se en un universal abstracte, allò que Tolstoi anomenava l'amor abstracte dels homes. Sabem per experiència de quines perversions és capaç aquest «amor». Es tracta de la temptació de viure una missió sense rostre. Cal descobrir que l'universal es viu en el particular. Així és com es creix en l'amor.

Tant si es tracta de la fe, de l'esperança com de la caritat, la vida espiritual ens crida a un creixement pasqual en què s'ha de morir a l'etapa assolida per a retrobar-la a un altre nivell.

4.2.3. Creixement per les passivitats

L'experiència de la malaltia

Una malaltia o un accident introdueixen una ruptura en l'equilibri llargament adquirit que vulnera el paisatge del jo. Ser tocat en el cos i no tenir l'ús habitual dels membres fins al punt de quedar dependent, sigui en el grau que sigui, fa que un es descobreixi diferent, a poc a poc o de cop, tant als ulls dels altres com, i sobretot, als propis ulls. La imatge d'un mateix ha quedat ferida i alterada. Un ja no és com abans, ja no és com s'imaginava. I té el sentiment que no pot restaurar la imatge que tenia d'ell mateix. Llavors el subjecte, el jo –no la imatge–, pot créixer si en aquesta mateixa prova arriba a despendre's d'aquest vestit del jo que el va abandonar i si és capaç de fer el dol-mort de la

seva imatge i portar per aquest motiu un «dol alegre». Això suposa créixer en el coneixement del nostre ésser profund, el qual no coincideix amb aquestes imatges distorsionades.

L'experiència del pecat

També la trobada amb el pecat pot ser una experiència de creixement. Pecar no destorba perquè remet a una imatge de nosaltres mateixos inacceptable davant el que preteníem ser: trenca el nostre ideal. El camí de salvació obert en Crist Jesús, que és llibertat-alliberament, no és un procés elaborat per a defensar-nos d'aquest aspecte inacceptable. Al contrari, la salvació de Crist consisteix en l'humil posar-se en marxa que condueix a acceptar allò que hi ha d'inacceptable en nosaltres. Ens capacita per a acceptar-nos, i deixar-nos acollir i reconèixer per l'Altre, més enllà de totes les imatges del personatge ideal que ens hem fet de nosaltres mateixos. L'alliberament s'opera en la relació que fa viure l'experiència de ser acceptat en el moment que un sent en si mateix quelcom d'inacceptable. Aquest aspecte inacceptable de nosaltres mateixos ens remet a alguna cosa que pertany a l'ordre d'una imatge ideal. Convé, en certs casos, que la imatge ideal quedi afectada en el pecat mateix perquè el subjecte es converteixi en el que està cridat a ser: cridat per l'Altre.

L'ésser humà no està condemnat a la perfecció, sobretot a la perfecció aconseguida a base d'imatges ideals. Segons la revelació cristiana, l'ésser humà està cridat a la santedat fundada i rebuda en Jesucrist. Està cridat a convertir-se en el que és: en fill de Déu, a

través dels meandres de la seva història i en l'espessor de la seva humanitat ferida. No s'ha de confondre la salvació en Jesucrist amb la perfecció idealitzada. En l'Evangeli, els punts crucials de la salvació, donats a la paràbola del judici (Mt 25,31), remetent a conductes de misericòrdia amb relació al proïsme. No hi ha catàleg de perfeccions sinó referència a una manera de viure amb els germans.

Identificar amb excés santedat i perfecció moral fa córrer el risc del perfeccionisme. Una certa religió de la perfecció no és lluny de prendre una forma d'idolatria, quan arriba a fer prevaler les obres de l'home sobre els dons de Déu. Equival a voler, imaginar, pretendre... salvar-se per un mateix i per si mateix, en lloc de rebre la salvació,

quedant presoner d'imatges ideals que acabaran per alienar.

En la seva aventura espiritual, l'ésser humà està cridat a néixer rebent la vida d'Aquell que el crida a ser, més enllà de totes les imatges que pot produir o en les quals es projecta, encara que fossin imatges de perfecció. Per a créixer en la vida de l'Esperit, l'ésser humà està cridat a fer l'experiència de renunciar a allò que no és, a allò que no té.

L'ésser humà està cridat a créixer entregant-se a la veritat que li fa descobrir-se diferent d'allò que s'imaginava ser. Se'l convida a viure deixant anar amarres, a través d'imatges trencades, per anar i donar fruit (cf. Jn 15,16), en una obra que no és la seva, sinó la de Déu, que és Pare, Fill i Esperit.

5. CONCLUSIÓ: DE LA SANTEDAT DESITJADA A LA POBRESA OFERTA

Una sola frase resumeix la trajectòria del creixement espiritual segons l'evangeli: de la santedat desitjada a la pobresa oferta.

Tot comença amb el desig de la santedat i la conversió. Aquest dinamisme ens posa en marxa. «Fer el que van fer sant Domènec i sant Francesc d'Assís», aquest fou el primer somni d'Ignasi en la seva conversió. Tot seguit la vida s'encarrega de revelar-nos la part de somieig i d'il·lusions que pot comportar aquest desig. Llavors correm un risc gravíssim: en no poder ser el que havíem desitjat ser, som temptats de replegar-nos sobre nosaltres mateixos, de resignar-nos a no ser més que el que som. Com si ens haguéssim deixat anar a la deriva. Acabem pensant que, simplement, ens cal intentar ser humans honestos, resignats a deixar per a d'altres la bogeria de la creu.

Raonar així és confondre la pèrdua de les nostres il·lusions amb la mort de la crida. És oblidar que la purificació dolorosa de les nostres suficiències i de les nostres il·lusions ens és necessària per a poder escoltar allò que René Voillaume ha anomenat la segona crida, la crida a la santedat no ja desitjada en la recerca de la nostra perfecció, sinó viscuda en l'oblació de la nostra pobresa. En efecte, no som el que ens hauria agradat ser. La vida ens ha revelat les nostres debilitats i els nostres límits. Les circumstàncies no ens han permès desenvolupar un o altre aspecte de la nostra personalitat. L'Esperit ens ha conduït per uns camins que no eren els que havíem previst. El pecat ens ha fet desatendre les

fonts de la vida i ens ha conduït cap a cisternes esquerdades on ens hem aturat. Hem perdut el temps i hem malbaratat dons i gràcies. Però Déu roman fidel i per a santificar-nos no té necessitat més que de la nostra humil disponibilitat a acollir-lo. No serem el deixeble model que ens hauria agradat ser, però podem ser la debilitat, la fragilitat en la

qual Déu irradia el seu amor, la pobresa transfigurada pel poder de la gràcia. Per a ser-ho, només ens cal no tenir res més a oferir a Déu que la mateixa pobresa. I aquest és –els místics n’han donat testimoni després de Jesús– l’horitzó de tot creixement espiritual: «A les teves mans encomano el meu esperit» (Lc 23,46).

El bloc de

Cristianisme i Justícia

«GASTAR LA VIDA»

Un article diari
per a reflexionar

www.cristianismeijusticia.net/bloc

Amèrica-Llatina Benet XVI CIEs CJ Coltan República Democràtica del Congo Consumisme
Crisi Democràcia econòmica Democràcia Real Ya Diàleg interreligiós Exclusió social Fiscalitat
justa Fòrum Català de Teologia i Alliberament Guerra Gustavo Duch Haití Església Ignacio
Ellacuría Immigració Jon Sobrino Justícia social Lluís Espinal Luis de Sebastian Mitjans de
comunicació Moviment 15-M Moviments socials Dones Màrtirs de la UCA Nicaragua Obama
Pere Casaldàliga Persones "sense-llar" Pobresa Recortes Reforma laboral Sobirania alimentà-
ria Solidaritat Teologia de la Liberación Teologia feminista Teresa Forcades Treball Unió
Europea Àfrica Óscar Arnulfo Romero

«Ajudar», amb aquest verb, Ignasi de Loiola expressà modestament el seu gran desig de fer el bé als altres.

*Sota aquest lema de servei i senzillesa,
l'Escola Ignasiana d'Espiritualitat (EIDES)
ofereix aquesta sèrie de materials ignasians.*

Escola Ignasiana d'Espiritualitat (EIDES) Col·lecció «Ajudar»

58. E. LÓPEZ. L'imaginari d'Ignasi de Loiola - 59. A. BUENO. En la presó de la imatge - 60. O. TUÑÍ. Vuit dies amb Jesús - 61. J. M. RAMBLA. No avançar-se a l'esperit - 62. V. CODINA. Una presència silenciosa - 63. JOSEP M. RAMBLA - SEMINARI D'EXERCICIS (EIDES). Exercicis Espirituals de Sant Ignasi de Loiola. Una relectura del text (2) - 64. J. BAQUER. Acompanyar, servei d'Església (1) - 65. T. GUARDANS. Cristina Kaufmann, a la recerca de l'essencial - 66. J. BAQUER. Acompanyar, servei d'Església (2) - 67. D. MOLLÀ. L'espiritualitat ignasiana com a ajuda davant la dificultat - 68. J. ROIG. El creixement espiritual

Els títols d'aquesta col·lecció es poden descarregar d'internet a: www.cristianismeijusticia.net/eides

La Fundació Lluís Espinal envia gratuïtament els quaderns EIDES a tothom que ho sol·licita. Si vostè desitja rebre'ls, demani'ls a Cristianisme i Justícia.

Cristianisme i Justícia

C/ Roger de Llúria 13, 08010 Barcelona
Tel: 93 317 23 38 • info@fespinal.com
www.cristianismeijusticia.net

cristianismeijusticia

cijusticia

fespinal89